

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

S přílohou: Knihovna Vychovatelských Listů.

Věda a křesťanství.

Napsal J. M. Kadlčák.

Často slyšíme výtku, že prý křesťanství a zejména katolictví přiči se pokroku, že víra a věda jsou neslučitelné protivy, věřící katolík a učený badatel představy naprosto nespojitelné. Církev — myslí se ovšem katolická — je nepřítelkyní věd a pokroku. Církev prý ohlupuje, šíří tmu, nepřeje osvětě.

Důvodů pro smělá, ba více než smělá tvrzení odpůrci ovšem nepodávají. Naprostou požadují víru — pro sebe, neboť žádají, aby se věřilo a dokladů nežádalo, když hlásají pohanu: Církev (katolická!) překáží pokroku a znemožňuje bádání ve vědách všelikých.

A je bohužel dosti lidí malého rozhledu a všedních názorů, jimž takový smělý výrok stačí. Nezkoumají, pravdu-li dí smělec, nežádají dokladů, nehledají důkazů. N. to řekl; N. je učenec — praví totiž sám o sobě, že je učený, a jiní mu věří — je tedy pravdou nezvratnou, že Církev šíří zpátečnictví a ohlupuje národy.

Jeden domnělou moudrost vyřkne, a statisíce opakují po něm, aniž kdo uvažuje, zdaž je pravda, co mluví a píše.

Církvi vytýkají, že chce, aby se jí věřilo — a sami věří slepě komukoliv, jenom když se ohání „vědou“ a zlehčuje víru. Je to jednak pohodlné, papouškovat po jiných a ještě míti nárok na uznání, jednak také příjemno je bez práce a námahy nabýti cti a slávy, po níž se lidé pachtí tím více, čím více vzdalují se od světla víry, bez níž pozemská pouť mnohým stává se břemenem obtížným, až nesnesitelným.

Církvi vytýkají, že hlásá neomylnost učení svého ve věcech víry a mravů a jízlivě nám se posmívají, že věříme v neomylnost papeže, člověka smrtelného, ale nijak se nestydí věřiti v neomylnost lečjakého nedouka, jakmile začne nestoudně hanobit křesťanství a útočí na Církev.

Či nevěří slepě v neomylnost nedouka kteréhokoliv, když bez náležitých dokladů a důkazů přichvalují, že věda a víra jsou protivy, věda a křesťanství se vylučují, katolictví že je čirým popíráním pokroku a osvěty?

Vždyť přece přístupny jsou nám dějiny vědy a vývoj kteréhokoliv odvětví vědeckého lze stopovati a tím se můžeme snadno přesvědčiti, kolik pravdy je na těch výtkách stále a stále se opakujících, že křesťanství je odpůrcem věd, a katolictví nepřitelem pokroku.

Pohlédneme jenom na minulé právě století 19., nám nejbližší, v němž mnozí z nás vypsali a z vlastního názoru znají rozvoj věd a umění. Co vidíme?

V století minulém lučba povznesla se k výši vědy nejpřednější a učinila větší pokrok, než za všechna sta, ba tisíciletí minulé. Lučba od mnohých prohlašována za vrchol lidské dovednosti a moudrosti, za prostředek, jímž lidstvo všechny záhady tohoto světa si odhalí a pronikne mlžinami domněnek až za meze života.

Sledujeme-li však vývoj lučby ve století 19., vidíme, že mezi nejpřednějšími tvůrci nové vědy a v čele badatelů nejšťastnějších jsou muži křesťanského smýšlení, muži vírou katolickou odchovaní a proniknutí. Vidíme v čele nejznamenitějších lučebníků muže katolického smýšlení a přesvědčení, zbožné katolíky.

Kdož by neznal slavných jmen učených veleduchů: Berzelius, Liebig, Sainte Claire, Deville, Dumas, Chevreul atd., bez nichž novodobá lučba ještě dosud by asi byla v plénkách. A věhlasní mužové ti byli věřícími, zbožnými křesťany.

Zde máme nezvratný důkaz, že lučba, věda zajisté moderní, nijak v odporu není s křesťanstvím a zbožný věřící křesťan nikterak není věrou zatemněn, nýbrž právě naopak, že víra povznáší ducha lidského k záhadným výšinám, kamž duše věrou nezušlechtěná snad by ani nepronikla.

Věda a víra jsou protivy? Co by zbylo z nauky o síle elektrické bez Galvaniho, Volty, Ampéra, Faradaye? Kolik bychom věděli z optiky bez věhlasných a důmyslných vědců Fresnela, Fraunhofera, Fizeaua? K pradávnejší theorii emisíonové bychom se vrátili bez Mayera a Joule. Neměli bychom hvězdárských výzkumů dalekohledem učiněných bez Laplace a jiných mužů, o nichž máme nezvratné doklady, že byli muži smýšlení křesťanského, muži hluboké víry. Vadilo jim křesťanství?

Je přece známo, že vládu lojové svíčky, světla stearinového odstranil nadšený katolík Chevreul, kterýž je původcem novodobého osvětlování. Ba svítlna elektrická by asi dosud nezářila bez epochálních objevů zbožných katolíků Ampéra a Volty, jichž zbožná zanícenost je prokázána.

Jaké to šíří tmářství naše víra katolická, když uschopnila slavného Sainte Claire Deville, že vynalezl aluminium č. hliník!

A což Pasteur? — Byl tmář? Co by bez Pasteura znamenalo moderní lékařství, zbudované z velké části na objevech Pasteurových? Tomu velikánu snad ani naši osvícení mluvkaři neosměli se upřít, že vykonal pro vědu více, než všichni hanobitelé křesťanství. A přece byl Pasteur katolík neobyčejně zbožný. Ba řekněme přímo: klerikál nejčernějšího zrna. Chodil na poutě, okázale se modlil růženec, chodil pravidelně na mši svatou, přijímal svátosti.

Co by si počali fotografové bez kolloidia? Co v průmyslu a stavitelství bez cementu a vodního skla by mnozí zmohli? A objevitel všech těch věcí byl zbožný, věřící křesťan Schönbein.

Zeptejte se lékařů, jaký význam v léčbě má Palletiersův chinin anebo Loennesova auskultace — objevitelé byli také věřícími křesťany.

O našem dr. Albertovi je známo, že řekl kdysi bez obalu: Mám-li již před někým klekat, vždy raději kleknu před papežem, než před Rotšildem. Nezemřel slavný Albert jako věřící křesťan?

A tak bychom dále mohli procházet řady veleduchů a sledovat jejich veliké dílo. Bez počtu mezi nimi nalezneme učenců významu dějinného,

o nichž je nad pochybu dokázáno, že byli věřícími křesťany, zbožnými katolíky.

Z toho pak plyne, že věda a křesťanství nejsou dvě protivy, nýbrž naopak že jsou květy z téhož kořene vykvetlé, téhož původu božského, jež září a voní tím více, čím blíže vypučely od kořene společného, Boha všemohoucího.

Vidíme však také, že zbožnost křesťanská nikterak není vědě na újmu, nýbrž naopak zbožnost že je pramenem, z něhož vyprýstily vědy nejvznešenější; je zřídlem, z něhož veleduchové čerpali sílu k objevům epochálním.

A tvrdí-li přes to někdo, že katolík je zpátečník a katolictví tmářství, pak byli všichni zde uvedení a přemnozí jiní učenci zpátečníci a tmáři, k nimž býti připočtenu zajisté každý za čest obzvláštní by pokládal — kdyby si jí zasloužil.

Na takové tmářství každý katolík věru hrdým bude a nezazlí lidem malého ducha, když bezmyšlenkovitě budou opět papouškovat: věda a víra jsou protivy neslučitelné.

O kázni školní.

M. Jiříčkova.

Mnoho se za naší doby nařiká na mládež školní, na její nepřislušné chování doma, ve škole i mimo dům a školu. A přece škola nová, tak jak ji vytvořily zákony v roce 1869 a 1870, na výchovu, na mravné chování žáků hledí mnohem více, než kdy před tím. Na prvním místě, možno říci, je výchova, pak teprv vyučování.

Tak v § 21. řádu školního a vyučovacího ze dne 29. srpna 1870 jest :

„Účelem vychování mládeže jest přímá, šlechetná povaha. Aby se tohoto účelu došlo, má učitel neustále k tomu působiti, aby mládež opravdu mravně se chovala, aby měla zalíbení v povinnostech, aby počestně smýšlela a byla vlídná, též v ní má hleděti smysl pro obecnost a lásku k vlasti buditi. Učitel má právo i jest povinen užiti k tomu všech prostředků zákonem dovolených a paedagogicky stvrzených.“

Děti chodí do školy, aby se tam vychovávaly, vzdělávaly a vědomostí pro život nabývaly.

Nejpůvodnějším prostředkem vychovávacím jest vzor a nápodobení toho vzoru. „Slova zní, příklady hřmí“, praví staré přísloví. Proto učitel zvláště v prvních hned hodinách a vždy i později za vyučování, nezůstavuj dítek bdících ani nejmenší chvílky bez zaměstnání, starej se a měj stále nějaký vzor pohotově, na nějž by žáci nazírali, ježž by napodobovali, který by jich však také opravdu zajímal a zároveň pěstoval a zušlechťoval jejich city. Sám učitel vždy ve všem dobrém své žáky předcházej, aby, co se chování týče, byl jim prvním a nejlepším vzorem.

Každý žák budiž přidržován obzvláště k čistotě a k pořádku. Prohlížež žáky denně, jsou-li umyty, učešáni, mají-li věci své v pořádku, jak čisté

mají své knihy, sešity atd. I rámečky — mají-li žáci tabulky břidlicové — čas od času dají se udrhnouti, aby tabulka byla zas jak nová.

Konejme takové prohlídky před vyučováním na začátku školního roku každého půldne, později jednou, dvakrát týdně stačí. Snad některé rodiče (bohužel!) bude třeba poučiti, že každodenní mytí a česání prospívá tělu, že „čistota sluší tělu i duši.“ Pochvalme jim děti, když jsou vždy pěkně spořádané, ona si mnohá maminka na takové lichocení potrpí!

Dbejme, by žáci před vyučováním bez potřeby po třídě nepřebíhali, neprášili, je-li bláto, aby si obuv neb nohy řádně venku otřeli, než do učírny vstoupí. Proto ať přede dveřmi ve škole všude jsou rohože a p., oč by žáci obuv očistili.

Ať žáci nikdy do školy nechodí v oděvu ušpiněném, neb dokonce rozedraném. Upozorněme žáka, má-li kde na sobě oděv poškozený; schází-li kde knoflík, poručme, ať si jej přišije! Buď chlapec, buď děvče, buď kdo buď, knoflík přišiti ať umí každý! Poradme žákům, aby doma nezůstávali v těch šatech, co do školy nosí, pro dům aby si nechali šaty starší, obnošenější, zvláště na venkově jsou za to lidé učitelům vděční, když takovým způsobem dítě navádějí k šetrnosti.

Navádějme žáky své, by pěkně pozdravovali, a všude slušně, jsou-li mimo školu se chovali. Vstěpujme v útlá jejich srdíčka lásku k domovu, řekněme jim, že hodné děti jsou ozdobou a chloubou svého rodiště, zlé však hanou a skvrnou.

Mimo jiné můžeme vypravovati dětem, ovšem ve způsobu zajímavé povídky, o dvou arcibiskupích v Praze. Jsou to: Jan III. Lohelius 1612—1622. Narozen r. 1549, otec byl pacholkem u jednoho sedláka ve Vogavě. Mladý Jan přišel roku 1554 do kláštera v městečku Teplé a prosil o službu při koních. Brzy stal se osobním sluhou tehdejšího opata, kterýž poznav neobyčejné nadání hochovo, dal jej vyučovati v hudbě a za krátko byl Jan Lohel varhaníkem, při čemž dále studoval. R. 1573 poslán do Prahy na vyšší vzdělání do jezuitského konventu, r. 1576 na kněžství posvěcen a zpět do Teplé povolán, kdež brzy stal se podpřevorem. R. 1585 vyžádali si Lohela, neb jak tenkrát latinisovali jména — Lohelia, premonstráté strahovští za převora. Následujícího roku stal se Lohelius na Strahově opatem. Vynikajícími ctnostmi svými a zásluhami o zchudlý v tu dobu klášter Strahovský obrátil na se zřetel císaře Rudolfa II. jakož i arcibiskupa Zbyňka II., k jejichžto přání jmenován a posvěcen Jan Lohelius r. 1604 na biskupa Lebastského, světícího biskupa pražského. Když po smrti arcibiskupa Zbyňka i nástupce jeho arcibiskup Karel, svobodný pán z Lamberka brzy ku Pánu se odebral, jmenován Jan Lohelius r. 1612 arcibiskupem pražským právě v té době bouří a náboženských rozbrojů, která předcházela válku třicetiletou.

Druhým byl Matouš Ferdinand Sobek, narozený r. 1618 v Rajhradě na Moravě, kdež otec jeho byl rolníkem. Později, když byl opatem v Praze a jmenován císařským radou, udělen mu erb a titul „z Bilenberka“. Znamenáno o něm, že i jako arcibiskup pražský svého otce míval u sebe, a když starý otec zeslábl, vodíval se s ním, ano ho i krmil, když třesoucí ruce otcovy nebyly s to, aby pokrmu k ústům podaly.

Toto však jen tak mimochodem. Příklady v povídkách živě na děti působí. Myslím totiž, nač vymyšlené povídati, když skutečných příkladů je dosti po ruce.

Žáci mají do školy přicházeti v pravý čas, t. j. asi $\frac{1}{4}$ hodiny před počtím vyučováním. I učitel má býti ve škole, když žáci do školy přicházejí.

Tu však zase dosti často se stává, že na venkově lidé nemají v domě hodin, nebo jdou po práci a děti vypraví z domu záhy. Jinde zase mají zimního času méně chvalitebný obyčej, nevařiti oběda. Vaří ráno snídani a pak až k 3. hodině, kdy děti ze školy od odpoledního vyučování přicházejí tak zv. oběd, který je svačinou a večeri zároveň. V poledne dají dětem kus chleba, buchtu, vdolek neb podobného něco a to s tím příkluše do školy již jak zvoní „Anděl Páně“ ve 12 hodin. Co teď? — Zamknouti školu do $\frac{3}{4}$ na jednu? — Bylo by ovšem nejkratší, ale co potom s dětmi, když mrzne, sněží, prší, vítr duje? Pustiti je do tříd bez dozoru? Ustanoviti dozorce ze žáků, dělati z nich zbytečné „policajty“, také se velice nedoporučuje.

Žáky pozdě přišlé nejprve napomeňme, když to nezpomůže, potrestejme je tím, že je postavíme mimo lavici anebo necháme je po vyučování ve škole. Vzkázati rodičům někdy pomáhá, ale někdy se vzkazky špatně osvědčí.

Za vyučování pomáhá učiteli k dobré kázni vhodně volený postup vyučovací, zajímavost, živý ton; má-li učitel na zřeteli všechny žáky ustavičně a nezabývá se dlouho jedním žákem. Žáci ať sedí rovně a tiše, aby svému zdraví špatným seděním neškodili. Ruce ať mají vždy tak, aby učitel je viděl. Při vyndávání a schovávání čítanek, tabulek a j. nemusíme užívat „vojenských“ povelů a žáci si přece navyknu vykonávat vše tiše a rychle. Ani sekundu, ba ani desetinu vteřiny nenechme žáků bez zaměstnání. Učitel, který žáky ustavičně s dostatek zaměstnává, vystačí s malými tresty a zřídka jich užívá.

Pěstujme rozum a snaživost dítek vhodným poučováním. Nechat žáci učí se z příběhů, přísloví a časových událostí. Zvláště přísloví často užívejme a vhodným způsobem vykládejme, aby v lidu nevyhynula. Jsou přísloví pravidla spořádaného života, jsou moudrost lidová na ulici.

Nejméně snad vhodné jsou bajky, aspoň na nižších stupních, kde dítky neuznávají a nerozlišují ještě důstojnost člověka oproti tvorům nižším. Mimo to najdeme vhodných příkladů v bibli, jak vzorů následování hodných, tak zase příkladů odstrašujících. Připomeňme při každé příležitosti všemohoucnost Boží, Anděla Strážného, naši zodpovědnost a zodpovědnost rodičů před Pánem Bohem atd.

Stává se často, že v obci je nějaký idiot, neb člověk neplnosmyslný, jenž bývá terčem nejsurovějších vtipů, jichž se i naši žáci účastnili. Vyličme pak žákům politování hodný stav onoho ubožáka, vynaložme všechnu svoji výmluvnost, abychom v dětech soustrast k němu vzbudili.

Důležitým prostředkem jsou příkazy a zákazy. Buď jich však šetrně užíváno jen tam, kde jinakým způsobem žáků k cíli přivésti nemůžeme. Rozkazy naše buďte co možná nejkratší, rozhodny, stručny. Pozor na rozkazy, kterými se sesiluje přirozený odpor! Takovými si učitel často vychová žáky vzdorovité!

Nedávejme najednou několik rozkazů, by se nehromadily. Děti mnoho rozkazů najednou si nemohou pamatovati. Co však se jednou přikáže neb zakáže, ať platí vždy, aby se snad nezakazovalo dnes, co včera se přikazovalo!

Když učitel vidí, že někteří žáci to neb ono opomenuli, připomene jim

Někdy bývá dobře, přidá-li učitel příčiny, a doloží-li též příběhem, proč to žáci tak dělati mají a ne jinak, nebo zase proč jiné se jim zakazuje. (Proč rovně seděti? Poněvadž nerovným seděním škodí zdraví, špatně se dýchá, křivo vyrostou.) Jindy sami poznávají následky, neuposlechnou-li.

(Proč hned sednouti na své místo, jak do třídy vstoupí? — Poněvadž přecházením a přebíháním se práší a prach škodí; podlaha se zbytečně špiní, může ve běhu upadnouti na kraj lavice a p.)

Jindy zase zkrátka: tak ti poručím, a konec výmluv. Učitel však vždy učiní dobře, když co nejméně přikazuje neb zakazuje, ale co jednou poručil, to buď žákům svato a neúprosně žádej, by žáci vykonali vše tak, jak se to poručilo.

Jednal-li žák dobře, uznejme to a pochvalme ho. Vzbudíme tím řevnivost a působíme na snaživost ostatních. Jen střežme se, bychom často nechválili jednoho žáka a tím ho nekazili, až by se stal domýšlivým.

Malé děti poslouchají obyčejně jenom z bázně před trestem. To jest poslušnost z nutnosti. Později poslouchá dítě učitele z úcty a z vážnosti; uznává autoritu svého učitele, poznává, že učitel chce jen dobro svých žáků a proto je vede jen k dobrému; dítě učitele svého si zamiluje, poslouchá jej proto z náklonnosti a lásky, plní rádo vůli jeho, že učitele svého tím blaží, a dává si pozor, aby milého učitele svého nezarmoutilo neposlušností, neb opomenutím jeho rozkazů.

Až v pozdějším věku, když dítě dospívá, zná ze sv. náboženství vše o 4. Božím přikázání, zná i z katechismu 5. hlavní částku „o křesťanské spravedlnosti“, pak poslouchá z povinnosti, koná dobré, že samo sebou dobré jest a zlého se vystříhá, že cítí ke zlému odpor a má silu přemoci žádost zlou hned v jejím počátku.

Je-li dítě zvyklé z domu poslušnosti, pak má učitel snadnou práci; hůře je, když dítě doma se poslouchati nenaučilo.

Učitel nemůže se vždy hned horšiti na dítě, když chybí. Děti nechybují ze zlomyslnosti, ale ze slabosti, chybují proto, že ještě nemají tak pevné vůle, aby to, co si umínily, také tak vykonaly. Dítě se zapomene přes nejlepší snahu. Ano i učitel sám zavíní, že dítě chybí. (Jaké jsou na př. děti, když učitel přijde do školy mrzut nebo jinak rozrušen, což nemá vlastně býti a také by nebylo, 1. kdyby učitel nebyl člověkem, 2. kdyby učitel nežil mimo školu [což obé jsou nemožnosti.])

U lidí chudobnějších nebývá divu, že děti jsou nezvyklé poslouchati. Bývá mnoho dětí v rodině, a rodiče musejí těžce od rána do večera pracovati, aby sebe a děti vyživilí a málo času jim zbývá na vychování svých dětí. Takové děti snadněji však přivyknou kázně školní, než mnozí rozmazlení jedináčkové, kteří jsou zvyklí jen si poroučeti, nikoho se nebáti a neposlechnouti a jen to dělají, co si usmyslí. S takovými učitel pak mívá mnoho práce a s rodiči nejednou ještě o tu neb jinou příčinu se nedohodne.

Důležité je, by učitel znal své žáky, znal je, jací jsou doma, na ulici, jací byli, než počali do školy choditi a p., slovem, aby se snažil žáky své co nejlépe poznati. Má-li výchova býti jednotná a má-li se zdařiti, musí též učitel býti v dobré shodě s rodiči.

Dítě poznává a cítí dobré neb špatné následky svého chování a ty jsou mu buď odměnou nebo trestem za jeho činy. Někdy však tyto přirozené odměny a tresty je třeba nahraditi umělými. Kde vzal žák za svůj skutek přirozenou odměnu nebo jej stihl přirozený trest, tam umělé odměny a tresty jsou zbytečnými. Vědomí a poznání přirozených odměn a trestů u malých dítek bývá obmezené. Proto čím menší dítě, tím častěji potřeba užití umělé odměny neb umělého trestu.

„Disciplinární prostředky, jichž učitel smí ve škole užití, jsou: pochvala, odměna, výstraha, důtka, stání v řadě lavic, stání mimo lavici, zadrženi ve

třídě po vyučování pod náležitým dozorem, předvolání žáka před konferenci učitelskou neb před předsedu místní školní rady, konečně vyloučení na čas ze školy. Trestati na těle není v nižádném případě dovoleno.“ (Je všeobecně známo, třeba že povolání paedagogové prohlásili za krok zpět, kdyby se opět po 33 letech hůlka zavedla do školy, že některý učitel má jediný prostředek: bití. Proč se však mezi učiteli tají, že s některými žáky není možno jinak se domluvit?) Učitel nesmí trestati žáka na těle. Na těle žáka trestá učitel však přece už stáním mimo lavici. Jen všimněme si žáka, když tak chvíli stojí. Už nestojí tak pružně, jako první chvíli, hned se klade na levou, hned na pravou nohu, lokty podepírá o boky a p. To není tedy trst na těle? Nebo má-li žák zůstat po vyučování, tam buď čísti nebo psát, což tělo při tom necítí nelibého pocitu? — „Myslím, (ale jen pro sebe), že takový trest mnohdy žákovi skutečně na těle hůře může uškodit, jako rozumná rána ve pravý čas. „Metla vyháni děti z pekla, a kterých tam není, těm tam přijítí brání.“

Avšak zákon je zákon a toho nutno poslechnouti.

Stupnice dovolených trestů dá se rozšířiti, aniž zákon překročíme.

Kdysi pravil jistý paedagog: „Učitel buď homeopatem“. V další své řeči objasnil několika příklady užití někdy za trest zamilované chyby žákovy, na př.: Jakmile učitel do školy vstoupí, už některý žák má připravených plno žalob na jiné. „Dobře, řekne učitel klidně, „ty vždy na druhé něco víš, ale sám o sobě nikdy nemluvíš; pověz jedenkrát sám na sebe, aspoň to, že rád žaluješ.“ Jindy zase, když byl přistihl žáka, an skáče po třídě o jedné noze: „Pojď, ukaž, jak to umíš, postůj dvě minuty na jedné noze!“ Žákovi z počátku se zdá trest žertem i ostatním žákům, ale brzy pozná, jak veliký to trest.

Někteří učitelé žáky nechávají klečeti. Kdy však klekáme? Při modlitbě, před Pánem Bohem. Není-li podlaha příliš špinava, a to přece v učírně nikdy býti nesmí, ať sedí žák na zemi s nohama nataženými. To jest z nejtěžších trestů pro neposedy.

Při trestech mějme vždy na mysli, bychom žákovi nijak neškodili, ale prospěli, by trest nebyl těžší, než žák snést může. I písemné tresty se osvědčují. Neumí-li žák v počtech, neb i v jiném předmětu nějaké poučky, zapamatuje si ji, když ji několikrát opíše. I jiné věci psávají za trest, opisují články, opisují z katechismu, píší poučky o slušném chování 10, 20krát atd. Jindy napíše jen jednou a dají matce nebo otci podepsati.

Když žák chybu poznal a lituje jí upřímně ještě před trestem, odpusťme mu trest. Když žák se však znova a znova chyby dopouští, nedbejme planých slibů a vyberme vhodný trest.

Mějme vždy nacvičenou s dětmi hezkou zásobu snadných písni a z tělocviku ať znají dosti pěkných, zajímavých her, i řadu básní nacvičme a uvidíme, že i mimo školu budou děti ne-li docela, tedy dosti slušně se chovati a na školu s láskou a vděčno-ti vzpomínati.

I rodiče budou lépe o škole a učitelích smýšlet a před dětmi mluvit, čímž se učitelé práce velmi usnadní, že nebude potřeba, aby užil trestů nejtěžších. Láska budí zase lásku a děti jsou v té věci velmi citlivé, poznají každý stupeň a zas ji podle toho oplácejí.

Duše těch dětí jsou obrazem Božím. Učitel je povolán, aby ty duše vedl k Bohu, aby se mu tím více podobaly. Ó jak vznešený úrad! Z těch duší bude jednou učitelé počet klásti Pánu Bohu. Kéž by ta duševní závěrka dopadla šťastně!

Jak by se dala přízeň a láska ku škole a učiteli, ku pokroku a vzdělanosti zvýšiti.

Napsal *Rudolf Indra*, nadučitel.

Mnohé kraje krásné naší Moravěny pokulhávaly až do nedávna a mnohé pokulhávají doposud v pokroku a vzdělanosti a to proto, že postrádaly a postrádají ještě ohnisek, ze kterých vzácné tyto klenoty zářivý lesk svůj čerpají.

Ohnisky těmi míněny tu školy. Projděme naší Hanou, naše Valašsko, Slovácko, Podhorácko a Horácko a shledáme dosti veliké rozdíly ve školství v pokroku a vzdělanosti. V posledních letech však začíná školství české i v těch zastrčených okresích slaviti své vzkříšení: nebo školy národní se rozšiřují, nové otvírají, ano i školám odborným a středním jakási větší pozornost, než se dříve stávalo, se věnuje.

Jen že, bohužel, není touha po pokroku a vzdělanosti všude stejně pochopena a oceněna: na mnohých místech drahé naší domoviny považují ještě školu a učitele za největší svá břemena. Jak pak mnoho času ještě asi uplyne, než se dočkáme konečně té ideální doby, kdy se všude na školství, na pokrok a vzdělání přívětivou tvář patřiti bude?

Hlavním kamenem úrazu, jenž se vždy a všude do cesty staví, jsou různé platy na školu a učitele. Ačkoliv se i na jiné úředníky platí, přece plat ten našeho venkovana tak nebolí, jako plat na školu a učitele. Soudní sluha, berní exekutor atd., kteří mu jen žaloby a platební rozkazy doručují, těší se na mnohých místech větší důvěře a přízni u lidu našeho, nežli největší jeho přítel a dobrodinec — učitel, a kdyby mu tento třeba i nebe dolů snesl, zhola nic to nepomůže.

Nepřízeň tato objeví se nám ve pravém světle tam, kde se má nová budova školní stavěti. Takovému učiteli, který dožije se toho štěstí, že se mu nová škola staví, jest mnohdy pravá muka vytrpěti; neboť urážky na cti, vyhrožování, vyhánění ze školy (někde se domnívají, že jest učitel obecním služebníkem jako ponocný, policajt, hotař atd. a proto že ho mohou libovolně sesaditi a dosaditi) a všelijaká jiná příkoří bývají tu na denním pořádku.

Žalostné tyto poměry panují nejvíce v krajinách chudých, hornatých, kde není ani průmyslu, ani obchodu, ani — chleba

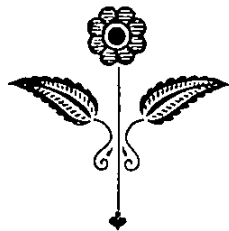
Avšak nedivme se tomu pranic: chudý lid venkovský nerad vidí ty nádherné paláce, na něž chtěj nechtěj svůj poslední, někdy až krvavě vydělaný halíř složití musí a proto naplňuje jinak dobré srdce své jedovatým záštím proti škole, proti učiteli, proti všemu, co s pokrokem a vzdělaností těsně souvisí a posílá domnělé původce svých útrap a svizelů, toť se ví, že na prvním místě zase jen učitele — do horoucího pekla.

A kdyby v obci sebe krásnější a účelnější budova školní stála, nevidí v ní mnohý venkovan nic jiného nežli protivnou mučírnu a v učiteli zase nenáviděného tyrana a škůdce: vždyť on jest to, jenž ho stavbou nové školy přivedl skoro až na mizinu — si myslí. Ubohý učitel! Dávno se bude na hrobě jeho tráva zelenati, avšak naň bude se záštím tak dlouho vzpomínáno, dokud nákladná stavba školy zaplácena nebude.

Jsem pevně přesvědčen, že by se přízeň a láska ku škole a k učiteli, k pokroku a vzdělanosti mnohem zvýšila a že by se i v chudobných a zastrčených krajích zcela jinaké poměry utvořily, kdyby stavby škol, opatrování

učebných pomůcek, otop školních místností, vůbec veliké potřeby školní zapravovány byly ze zemské pokladnice a kdyby nenáviděná školní přírážka a osudný školní plat z poplatných archů úplně vymizely.

Nastane-li někdy takový obrat ve školství, pak bude skutečně učiteli při namáhavé jeho práci duševní blaze, neb nebude mít více co činiti se záležitostmi, jež mu mnohdy krev pijí a pokrok a vzdělanost provázené větší přízní a láskou budou slaviti též všude své triumfy . . .

Něco o ženských ručních pracích.

Mnoho mluvilo se svým časem, ano i psalo, jak nesprávné je říkati ženské ruční práce. Ruční práce je každá práce, každé zaměstnání rukama. Velmi směšné obrázky přinesly o tom svého času „Humoristické Listy“ a po nich to otiskovaly mnohé kalendáře ve statích: „Něco pro zasmání“. Časem všechno zas utichlo a název „ženské ruční práce“ zůstal tak, jak byl.

Učitelky ženských ručních prací byly ode dávna, kdy ještě o literních učitelkách nebylo slechu, a ještě v minulém právě století, v letech osmdesátých, bylo na naší milé Moravě dosti osad, kde mysleli, že mohou býti pouze učitelky ženských ručních prací a ženská že ničemu jinému nerozumí.

Zkouška pro vyučování ženským ručním pracím je velice snadná proti nynějším požadavkům školy a je skutečně s podivením, jak dosud nepožaduje se ani od kandidátky vysvědčení ze školy měšťanské!

Jinde, na př. u pošty, dříve, než je připuštěna, musí dělati tak zvanou intelligentní zkoušku, nemá-li vysvědčení ze školy měšťanské, a to ze třetí třídy! Industrialní učitelka je povinna zrovna vystupovati veřejně, obyčejně tak jako literní učitelka, lid nevidí v učitelkách žádného rozdílu, a dobře také, když nevidí, sice by mnohý si myslel, že industrialní učitelky může si méně vážiti než literní. Ale nechme toho! Právě proto, industrialní učitelky, a buďž jim ke cti to zde povědino, snad vědomy jsouce si té mezery, studují pilně, vzdělávají se soukromě, a mnohá z nich co do pile mohla by býti nám literním učitelkám vzorem!

Každým rokem přihlašují se kandidátky ke zkouškám z ženských ručních prací a každým rokem jich mnoho dosáhne vysvědčení, mnoho jich zůstává doma však bez místa, nezaopatřených, a mnohé též vyhledávají si místa jinde než na školách — z každého roku jen část jich dostává místa učitelek ženských ručních prací na veřejných školách obecných a měšťanských.

Co je však míst obsazených literními učitelkami! Na trojtřídních školách málo kde je zvláštní industrialní učitelka. Obyčejně to místo zastává literní učitelka. Vypíše se místo buď podučitelky, nebo učitelky s povinností vyučovati ženským ručním pracím, dá se jí to do dekretu a nyní už jí to nikdo nevymaže. Dostane prvou třídu a ve všech třídách ruční práce. Dle předpisů nesmějí ruční práce býti odpoledne po třetí hodině.

Nezbývá jinak, než v rozvrhu dáti ruční práce na hodiny od 10—12 hod. Ještě dobře, když žákyň ve třídách není mnoho, tak může vzíti dvě třídy do jedné skupiny, obyčejně 1. a 2. třídy; poněvadž žákyň 1. třídy 1. oddělení ručních prací nemají, bývají pouze žákyň 2. oddělení ručními pracemi zaměstnány. Kde však je v 1. třídě ve 2. oddělení přes 20 žákyň, 2. třída má jich už jistě 40 i přes 40, a 3. třída také, tu potom musí učitelka si rozdělit žákyň do 3 skupin, a co potom? Vyučování v 1. třídě samo má 21 hodinu, když pak vyučování ručním pracím děje se ve 2 skupinách, trvá 7 hodin, ve 3 skupinách 9 hodin, takže učitelka má potom celkem 28—30 hodin týdně vyučování.

To by nebylo tak mnoho, kdyby vyučování ženským ručním pracím nevyžadovalo po každé hodině opravy, která trvá $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, někdy i celou hodinu. Jindy příprava zase zabere hezkou chvíli času, tak načinání, zavírání, pata a j., takže při nejmenším týdně 2 hodiny se ztráví takovými vedlejšími pracemi. Mimo to má učitelka pak ve své třídě opravu sešitů a výkresů a jiné práce, takže má učitelka celý týden práce dosti. K tomu vyučování na venkově začíná odpoledne na mnoha místech o 1 hodině.

Považme, jakých slasti má učitelka na venkově na trojtřídce, když učí ráno až do 12 hodin, mluví od rána do poledne ve vzduchu znečištěném rozličnými výpary, a abych to moderně řekla, přeplněném bacilly rozličných nemocí, zvláště tak za deštivého počasí, když děti přijdou hodně umoklé do školy. Byť obyčejně učitelka ve škole nemívá, ten je jen pro učitele, než tedy žákyň složí práce a než učitelka přijde domů, bývá $\frac{1}{4}$ na 1, pak o $\frac{3}{4}$ na 1 už zase musí z domu do školy. Odpoledne vyučování trvá od 1—3, od 1— $\frac{1}{2}$ 4, od 1—4 hodin.

To je zpěv a tělocvik ode 3—4 hodin, když ruční práce býti nesmějí. Lidé myslí, že učitelka si vzala ruční práce proto, aby měla větší plat, páni nahoře zas vykládají, že bude mít větší zásluhy. Učitelka zatím v mladších letech zkazí si takovými zásluhami zdraví a často je pak nucena před časem jíti do penze.

I zvláštní týdeník pro ruční práce se požaduje, rozvrh látky učebné, tak jak z jiných předmětů pro každý školní ročník zvlášť.

Ale ještě snad by ani to vše nic nebylo, učitelka by vše ráda vykonala, nic by si na ty své zásluhy nedomyšlela, kdyby — inu — to kdyby! Kdyby nebylo toho častého nedorozumění mezi rodiči a učitelkou, vlastně mezi matkami a učitelkou, tak jak už to bývá. Z vlastní několikaleté zkušenosti mohu pověditi mnohé věci. Když ruční práce v obci jsou zavedeny, tu je celá porada, která matka své děvče do ručních prací posíláti bude a která ne; ta pošle děvče, ale jen jedno, ta zase jen jednou za týden, ta zase je nechá jen učiti šiti, z toho ostatního nic není, jiná zase jen chce, aby děvče všechny punčochy nadpletlo, více nežádá, a zase jiná chce jen všude mít háčkované krajky na všech plachtách, na záclonkách a v peřinách háčkované vložky a jen háčkování vychvaluje.

Konečně učitelka počne učiti, vysvětlí holkám, že všechny budou se učiti, že celé oddělení bude pracovati stejnou prací stejně, že se budou vyučovati hromadně tak jako při jiných předmětech, a že vydání s tím nebude jiných, leč na potřeby k oněm pracím, které pro tu skupinu neb pro to oddělení jsou ustanoveny.

Děvčata přijdou s tím domů, a teď je povídání z nova. Některá matka uzná to za dobré, ale většina má zase svůj rozum a nechce se dáti o jiném přesvědčiti.

Dojde se při vyučování ženským ručním pracím k punčoše. Přijde matka jedné žákyň do školy a elaborát všech povídaček přednese jak umí

nejučeněji a myslí, jak učitelku i s celými a všemi studii porazila. Řekne jí, jak zbytečné je dnešního dne učiti ještě pletení, když jsou již přece na to stroje a za pár krejcarů může si každý koupiti punčochu, jakou potřebuje. „Nač mají se křiviti ty malé dětské prstíčky pletením, když se ono stalo dnešního dne úplně nepotřebným a zbytečným!“

Matkám dále není vhod, když žákyně práce ve škole nechávají, chtějí viděti, jak práce pokračuje, nač dávají dětem peníze. Učitelka dovolí žákyním práce vzítí domů. To je pak hotový kongres! Práce jdou po dědině dům od domu. Ta praví: „Je to moc široké,“ jiná: „je to úzké,“ jiné je toho málo, myslí, že už mohla býti celá punčocha. Žákyně zatím po cestě také si práci vyndávají, prohlídají, při tom mnohá oka vypustí, nebo celou práci do bláta upustí. Potom ve škole bývá hotový Babylon. Některé mají oka vypuštěná, jiné práci uchytanou, špinavou, některé zase maminka nebo starší sestra nebo tetička kus toho připleťla, jiná stratila cestou jehlici a j.

S háčkováním to bývá podobně. Zase některá matka přišla a řekla, co že takové hlouposti, nač to háčkování, k čemu to je, bude-li její děvče také dělati kabátek a čepičku, to že ona ji dělat nenechá. Takové věci ať se učí dělati ty, které si s tím někdy budou chleba vydělávati, ona že je bohatá, že si takové věci koupí a děvče nepotřebuje si oči na tom kazit. Plést nohavky? — Ale to si učitelka dá, těch na venkově ani všichni lidé ještě neznají!

Všechnu nápravu očekává učitelka od šití. Nu, dobře, začne stříhati na ženskou košili, a to je nyní smíchu z té „panské“ košile! A tak to jde první rok, jak pro vyrazení. Druhý rok už je lepší porozumění pro všechno, ač přece není ještě možno dočkati od žákyň, aby všechny najednou si vše přinesly, aby stejně při práci pokračovaly, v čemž také mnoho vadí i zameškaná návštěva některé žákyně. Dobře je, když může učitelka uspořádati na konci školního roku výstavu prací žákyň a při tom tak na mnohé věci matky upozorní.

Pořádala jsem výstavku každý druhý rok. Matky rády chodily, i jiné ženy, a když viděly tu zásobu punčoch, krajek, kabátků, čepiček a vyšívání, teprv se divily, že jak ty děti toho mnoho udělaly. Jednou pak za všechny jedna povídala: „Hleďte, my, když jsme chodily do školy, tak jsme ten ostatní čas proskákaly a prostály ledaskde a neměly jsme z toho nic a teď ty děti ještě dost se proběhnou a co toho tu mají, teď se to naučí jako hračkou, a až budou velké jako my, budou něho umět.“ A to pomohlo.

Školství v Japonsku.

Japonsko, které ani ne před 50 lety sotva dle jména bylo v Evropě známo, má dnes tak rozvinuté a dokonalé školství, že vyhovujíc úplně svým potřebám, stává se pomalu ohniskem, do něhož hrnou se vědychtiví sousedé. Rozhodně možno říci, že v oboru vzdělanosti lidské odehrá velikou roli, když cílem jejím bude oživení prastaré nyní dřimající vysoké kdysi kultury východní; dát ono svým starým a příbuzným sousedům, Číňanům a Indům, kořisti kultury evropské, které Evropa bažící po zlatě dáti nemohla. Proto též nebude zbytečným poněkud přihlednouti k tomu, jak vzdělanost evropská v Japonsku potupuje, když — třeba tu již před

2000 lety hluboko kořeny zapustila kultura a vzdělanost čínská — přece mnohé věci třeba připsati charakteru a přednostem Japonců, a příklad jejich může býti pro nás poučným.

Japonsko má dnes dvě university státní v Tokiu a v Kioto a tři soukromé v Tokiu, mezi nimi jest jedna ženská. Poněvadž život státní a společenský rozvinul se velmi rychle, tu pět universit již nestačí pro celou říši; z toho důvodu ministerstvo osvěty, pečlivě dbající o vyšší vzdělání, na počátku roku 1902 vypracovalo důkladně projekt nové university na jihu říše — na ostrově Kiu-Siu. Aby bylo možno projekt ten co nejdříve uskutečniti, byla při ministerstvu ustanovena zvláštní komise, které dáno na starost vystaviti a zaříditi potřebné budovy, obstarati professory atd.; zároveň bylo vysláno do Evropy několik odborně vzdělaných osob, aby seznámily se s zařízením universit evropských, aby v nové universitě všechno co nejrozumněji a prakticky bylo zařízeno. Kromě toho jest již vypracován jiný projekt nové university též v jižní části Japonska. Třeba tu poznamenati, že i vláda i obyvatelstvo považují vzdělání za nejpotřebnější a nelitují sil ani nešetří penězy na školství; proto možno s jistotou říci, že i projekt poslední university brzy bude v život uveden.

Pro odborné vzdělání má Japonsko několik ústavů vyšších: 2 polytechniky, 2 obchodní akademie, 3 akademie rolnické, 1 školu ryboloveckou, 1 konservatoř a 2 ústavy učitelské vyšší; kromě toho tři ústavy vyšší: vojenský, námořnický a diplom. akademii.

Kromě toho má Japonsko 6 akademií přípravných pro mládež, která ukončivši ústavy střední, chce se věnovati vyššímu studiu. — Gymnasií chlapeckých má 130 státních a 41 soukromé; gymnasií ženských má 23 státní a 8 soukromých; 72 školy technické střední, 47 ústavů učitelských nižších; 125 škol umělecko-průmyslových státních a 16 soukromých; 27018 škol obecných; mimo to více než 1200 státních a soukromých ústavů nejrůznějších oborů.*)

Ve všech školách japonských bylo v roku školním 1901 vyučováno 7,215.075 osob — mezi nimi jest 4514 posluchačů universitních. Uváživše, že dnes jistě 7,000.000 vzdělává se ve školách obecných, můžeme směle říci, že Japonsku každoročně přibývá 2,000.000 obyvatelů, kteří požívají vzdělání na školách obecných. (Srovnej přírůstek od r. 1900 v poznámce.)

V Japonsku jsou rodiče povinni posílati děti své do školy od 5. roku. Učení ve školách obecných trvá 4 leta; jest to nižší oddělení pro všechny povinné a bezplatné. Avšak většina škol obecných má i vyšší oddělení, též čtyřletní (jako naše měšťanky), po jehož ukončení možno vstoupiti do gymnasia (naše vyšší gymnasium neúplné) nebo do nižšího ústavů učitelského (naše ústavy učit.). Studium v gymnasiu trvá 4 leta, v učit. ústavu nižším 5 let. Kdo ukončil gymnasium a prošel tak zvanou „akademií přípravnou“, může vstoupiti buď na universitu nebo na vyšší ústav odborný (technika). „Akademie přípravná“ pro universitu trvá 1 rok, pro ústavy odborné pak 2—3 leta. Kdo si odbyl nižší ústav učitelský, může dostati místo učitele na škole obecné nižší, nebo může vstoupiti do vyššího ústavu učitelského (trvá 4 leta) a po ukončení studia obdrží místo učitele na škole obecné vyšší. Studium na universitě vyžaduje nejméně 6 let času.

Ve všech vzdělávacích ústavech, kromě nižších škol obecných, které vydržovány jsou obcí nebo nákladem částí města, třeba platiti školné. Školní plat celkem na středních ústavech není veliký: od 12 do 40 rublů, které

*) V r. 1900 obnášel státní rozpočet školní více než 80 milionů rublů; bylo celkem 28.717 škol, 100.116 učitelů a učitelek, 4,513.334 žáků a žákyň. Od roku 1899 — tedy za rok — přibýlo: 206 škol, 7143 učitelské síly, 265.993 žáci. Pozn. red.

v částkách měsíčních možno splatiti. Nadanější a méně zámožní obdrží úlevu. Školné na universitě a v jiných ústavech vyšších nepřesahuje 50 rublů ročně. Výše vyjmenovaný postup ústavů vzdělávacích umožňuje každému — i chudému, aby co nejvyššího vzdělání dosáhl. — Při učitelských ústavech nižších i vyšších jsou internáty, v nichž chovanci vydržováni jsou státem, ale, když obdrží místo, jsou povinni po malých částkách spláceti. Internáty jsou i při středních i vyšších ústavech, zvláště pro mládež z venkova a plat není příliš vysoký: 100—200 rublů na rok.

Právě tak zařízeny jsou ústavy pro ženské. Jsou též nižší a vyšší ústavy pro učitelky. V r. 1901 otevřena byla v Tokio první ženská universita; na třech fakultách: historicko-literární, lékařské a hospodářské bylo celkem 80 posluchaček. Tak malý počet vysvětluje se tím, že universita otevřena byla příliš časně, kdy ještě dorost dívčí hotov nebyl se studiem na ústavech středních. Počet posluchaček časem jistě velice vzroste.

Jazykům evropským: francouzskému, anglickému a německému vyučuje se na všech školách již od vyšších obecných (5. školní rok) počínaje, kdež angličina jest předepsána. V gymnasiích a jiných ústavech středních mohou se žáci ještě učit francouzštinou a němčinou. V obchodních školách kromě toho učí se dle přání vlásky, španělsky a rusky. Jsou též zvláštní školy pro jazyky evropské, pro čínský a indický.

Škola obecná jest v Japonsku velmi ideálně zařízena; možno ji nazvati vlastně zahrádkou — školskou, když větší díl hodin vyučovacích stráví děti na čerstvém vzduchu, na dvoře nebo v zahradě školní, kde učitel vykládá přírodopis, nebo ve volném čase odbývají se zábavy.

O osmé hodině ráno děti přicházejí do školy s malou knížečkou, velikým svitkem papíru japonského, a s potřebným náčiním psacím: štětcem a miskou na rozírání tuše. Učení psaní trvá hodinu; jest názorné: učitel namaluje jakoukoliv literu japonskou nebo čínskou, a děti sedíce na zemi malují totéž na svých papírech. Z počátku jsou litery ovšem divné — veliké, neboť psaní malých tenkých znaků vyžaduje cviku; to však učitele netrápí; a děti jsou též spokojeny, že umějí „napsati“ krávu nebo koně (znaky čínské, jichž Japonci užívají, značí vlastně celá slova). Učení ve škole trvá do 4 hodin, s přestávkou hodinovou v poledne a 20minutovou po každém předmětu. V přestávkách děti poslouchají nejraději v zahradě výklady přírodopisné. Předměty ty nazývají Japonci „naukou květin“, „naukou zvířat“ atd. Výklady ty konají učitelé mistrovsky, zábavně, tak že není divu, že je každý Japonce milovníkem květin a znalcem přírody; z toho důvodu též v umění japonském převládají květiny a zvířata. Zkrátka: obecná škola japonská dává možnost a hlavně chuť k dalšímu vzdělávání se.

Na jednu zvláštnost japonských škol třeba ještě upozorniti. Na žádné totiž škole nevyučuje se náboženství. Třeba stát dovoluje každému vyznávat jakékoliv náboženství, ve škole přísně zakázáno jest učitelům mluvit o náboženství a o politice. Náboženství a politika jsou ze škol japonských úplně vyloučeny. Náboženství pak učí se ve zvláštních školách církevních. Ve všech však školách — od nižší obecné počínaje až do university — vyučuje se „mravovědě“ a ethice.

Japonské školy jsou u „sousedů“ velice váženy. V r. 1901 asi 400 cizinců z Číny, Korey a Indie hledalo tam vzdělání a časem počet ten jistě vzroste.

(Z „Przeglądu pedagogicznego.“)

Našim spolupracovníkům a odběratelům. Na konci III. ročníku děkuje redakce jménem Katolického spolku českých učitelů na Moravě všem, kteří pomáhali zdokonalovati a rozšiřovati náš list, a prosí dosavadní přátele, aby věrni zůstali a list náš doporučovali.

Všem přátelům veselé svátky vánoční a šťastný nový rok!

Herbert Spencer zemřel dne 8. prosince t. r. ve věku 84 let. Narodil se dne 28. dubna 1820 v Derby, kde jeho otec byl učitelem. Pro vědy přírodní a matematiku jevil zvláštní zálibu a stal se inženýrem, když byl po nějaký čas vypomáhal ve škole svého otce. V r. 1846 zahájil spisovatelskou činnost v časopisu „Economist“ a zůstal jí věren po celý život. Ze spisů, které mu získaly pověst světovou, máme v češtině „Soubornou filosofii“ v překladu dra. Peroutky a rozebrané „Dané pravdy mravoučné“, jež přeložil J. Úlehla.

Z „Jubilejní jednoty lidumilů na Moravě“. Do vychovávacího ústavu v Dřevohosticích, jež zřídila a vydržuje „Jubilejní jednota lidumilů na Moravě“ pro mládež opuštěnou a mravně ohroženou, přijme se pro nadační místa, jež zemský sněm povolil, 25 hochů opuštěných nebo mravně ohrožených u věku od 8 do 12 let. Aby hoch mohl býti přijat do tohoto ústavu, ať podají rodiče nebo jejich zákonní zástupcové „Jubilejní jednotě lidumilů na Moravě“ v Brně nekolikovanou žádost, doloženou: 1. Křestním listem (výpisem z matriky); 2. domovským listem; 3. poslední zprávou školní a možno-li i zprávami ostatními; 4. lékařským vyjádřením o stavu zdravotním s poznámkou, zda-li v posledních šesti nedělích byly v rodině, ve které hoch žije, nemoci nakažlivé; 5. vyjádřením rodičů, poručníka neb obce, mohou-li a po případě který příspěvek na hochu platiti; 6. vysvědčením chudoby (nemajetnosti), třeba-li listovním úřadem potvrzeným. Zároveň se požaduje, aby 7. správa školy podala podrobné vyličení o dosavadním chování chlapcově; pokud možno, budiž také přiloženo 8. vyjádření místního nebo nejbližšího odboru „Jubilejní jednoty lidumilů na Moravě“ o přijetí chovance. Zmíněné žádosti úplně doložené budtež posílány „Jubilejní jednotě lidumilů na Moravě“ v Brně.

Zpráva e. k. statistické ústřední komise o rakouském školství. Roku 1850 bylo obecných škol 12784, r. 1900 však 20.442 ve všech zemích škol přibýlo, jen Tyroly s Voralberkem mají méně škol než r. 1850. Škol měšťanských jest 822 proti 301 r. 1880, z nich připadá na Čechy 419, na Moravu 133; v Bukovině není ani jediné školy měšťanské. Jen 67·5% obecných škol mělo vyučování celodenní; v Haliči má více než 80%, v Krajině přes 70% škol vyučování polodenní. Počet škol s vyučováním celodenním klesl s 72·7% r. 1890 na 67·5%. Podle řeči vyučovací jest 53·6% slovanských, 39·6% německých, 4% vlašských a 2·8% smíšených. V Čechách jest 57·4% škol českých a 42·6% německých, na Moravě 70·1% českých a 29·7% německých, ve Slezsku 21·1% českých, 29·9% polských a 43·1% německých škol. Počet škol německých zmenšil se s 42·9% r. 1890 na 39·6%, vlašských s 5·7 na 4%, kdežto škol s vyučovacím jazyky slovanskými přibýlo s 43·6 na 53·6%, při čemž rusinských ubylo s 10·5 na 9·3%. R. 1900 působilo na všech obecných školách 53.070 učitelův a 22.466 učitelek, z nichž mělo plný počet vyučovacích hodin 38.563

učitelův a 14.044 učitelek. Učitelů s plným počtem hodin bylo r. 1880 31.134, takže jich přibýlo o 23·8%, učitelek bylo r. 1880 jen 4791, zvětšil se tedy jejich počet o 192·7%. R. 1880 bylo učitelek 15·4%, r. 1890 již 18·8%, roku 1900 však 26·7% všech osob učitelských. V Terstu je více učitelek než učitelů, v Haliči a Tyrolsku obou stejně. Z učitelů jest 17·7%, z učitelek však 44·7% prozatímně ustanoveno. Méně než 600 K ročního příjmu mělo 496 učitelův a 1566 učitelek; od 600—1200 K mělo 12.624 učitelův a 6989 učitelek. Více než 2000 K příjmu mělo 11.768 učitelův a 1926 učitelek. Z učitelů mělo příjmy menší 1200 K 34%, učitelek 61·5%.

Nejvyšší počet žáků v jedné třídě. Kanton curyšský (škol. zák.): Počet žáků jedné třídy nepřesahujž 35! Město Bern: § 3. Průměrný počet žáků pro obecné školy stanoví se na 40. § 9. Nejvyšší dovolený počet žáků ve třídě jest na chlapeckých a na dívčích školách stanoven na 35, nejvýše na 40. Podobná nařízení obsahují školní zákony dánské a norvéžské, kde rovněž počet žáků stanoven v jedné třídě na 40 a jen v nejnutnějších případech smí dostoupiti 50. Také ve Francii přeplnění tříd žactvem zabraňuje čl. 17. o stavbě školních budov z r. 1192, v němž stanoví se, že ve třídě nesmí býti více než 50 míst.

Naše „panenská“ literatura. Knihkupectví Hejdovo a Tučkovo oznamuje, že vydalo knihu „Prostitutka Elisa“. Předmětem líčení jest prostitute a kriminál, ale jinak prý jest mnoho míst dojemných. — „Nár. Politika“ počala uveřejňovati román „Zločincovo vyznání“, v němž se vypisují dobrodružství prohnáného šibala. Tak se vzdělává náš lid!

Následky kouření u dětí. V Anglii kouření dítek tak se rozmohlo, že továrny tabákové vyrábějí pro děti zvláštní cigarety. Proti tomu vystoupily energicky všechny časopisy, neboť se ukázalo, že degenerace u dítek rychle postupuje. Dítky otrávené nikotinem dostávají tlučení srdce, různé nemoci oční a hrdelní, ruce se jim třesou a brzy dostávají se poruchy nervové. Proto domáhají v Anglii zákona, kterým by zakázáno bylo mládeži do 18. roku kouřiti. U nás ne mnoho lépe. Dříve když mělo děcko „krejcar“, koupilo si rohlík, nebo bonbonů — a nyní běží s ním do trafiky „na drámky“, aby tak otravovalo sebe, ničilo svůj organismus. Bylo by třeba též větší přísnosti a pozornosti v tom ohledu.

Dětská bída v Rusku. Všeslovanský dobročinný výbor v Petrohradě podal carovi žádost, jíž se vrhá pronikavé světlo na kulturní poměry v Rusku. Dle udání výboru jest prý ve velikých městech Ruska na 4000 dětí, jejichžto rodiče hynou ve věznicích a o něž se nikdo nestará. Děti ty mají útulek ve zvláštních místnostech vězení, kde zmirají zrovna hladu. Ve všech velikých vězeních ruských jsou prý takové „dětské útulky“, a stát trpí prý mlčky jejich trvání. Stravy se dostávalo takovým dětem, jež jsou tam vydány v šanc tělesnému a mravnému zbídačení, dosud od dobročinných výborů ženských. Ježto však prostředky soukromé dobročinnosti nepostačují a počet dětí žalářnických neustále se množí, výbor žádá, aby bylo postaráno o státní péči pro tyto nebožáky. Počet dětí shora vytčený vztahuje se toliko na šest velkoměst ruských (Petrohrad, Moskva, Kijev, Kazaň, Varšava a Oděsa). Dětská bída ve věznicích menších jest asi ještě horší, nežli ve věznicích veleměst. *Rozhledy.*

V Anglii „Společnost proti týrání dětí“ za rok ujímá se průměrně asi 100.000 dětí a myslí, že asi 3000 z nich zemře následkem ran a pod. V letošim dubnu ujala se 8727, v květnu 10.115, v červnu 9668, v červenci 10.298, v srpnu 8833, v září 9929 dětí. Ve dvou posledních letech žalovala 34.946krát v záležitostech 95.560 týraných dětí.

Doporučujeme co nejvřeleji

každé škole

umělecké,
jubilejní
vydání

BABIČKY

od Boženy Němcové.

➡ Vyšlo úplně. ➡

KRÁMSKÁ CENA

brož. K 25.—, vázané K 31.—, v překrásné vazbě celokožené K 35.—.

České květy.

Velká obrázková revue rodinná.

Pořádá :

Dr. A. Podlaha. Vydává : V. Kotrba.

Ročníku III. (V.) vyšlo č. I.

Pro salon i chudší jizbu,
pro místnosti veřejné i krb rodinný,
k zábavě, poučení, ku vzletu
do ideálních říší čistého umění
slovem i obrazem cesta.

Roční předplatné 12 korun
i chudšímu, pro vše krásné zaujatému
čtenáři poskytuje příležitost zaopatřiti si
malou vlastní obrazárnu,
jiz utvoří umělecky na nádherném papíře provedené
samostatné přílohy ;

dále velikou zásobu krásné
četby zábavné veršem i prosou,
dostatek četby poučné,
jakož i časové zprávy ze
světa: politického, vynálezů,
objevů a umění.

Hudby a zpěvu milovným čtenářům
přijdou jistě vhod **hudební listy**,
které přídatkem se poskytují bez
zvýšení předplatného

Rubriku „HÁDANKY“ pořádá osvědčený
čes. hádankář St. Koher-Jaroměřský.

Na každých 6 exemplářů 1 zdarma.

**Levné a ušlechtilé
dárky dětem :**

NOVINKA !

NOVINKA !

O ZAJÍČKOVĚ.

Po malé i velké děti.

Za 24 haléřů.

L. N. TOLSTOJ :

ČÍTANKY.

První, Druhá, Třetí Čítanka po 40 h,
váz. po 80 h ; Čtvrtá Čítanka po 60 h ;
váz. po 1 K. Vázané vždy ve vkusné
plátěné vazbě s obrázkem.

POUDAČKY.

Pohádky podřecím horáckým.

Za 40 hal.

Nakladatel **JOS. PELCL, Praha.**

Při větších hromadných objednávkách pro školy zvláštní výhody.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.